

BOSMAN – ŽENITOVANJSKA POGAČA

IRENA POREKAR KACAFURA

Pokrajinski muzej Maribor

Fotografije: Irena Porekar Kacafura

120
POKRAJINSKI
MUZEJ
MARIBOR

V Pokrajinskem muzeju Maribor hranimo vrsto zanimivih predmetov. Eden takšnih je bosman, ženitovanjska pogača iz Veržeja. Bosman je imel v ženitovanjskih običajih severovzhodne Slovenije obreden, magičen pomen. Pričaral naj bi srečo in rodovitnost v mladem zakonu, pri družini, živini in na poljih.

Osnova bosmana je štruca kruha, spečena iz pšenične moke. Ker je bil predmet konec 19. oz. v začetku 20. stoletja izdelan za trajno hrambo, je štruca narejena iz barvanega mavca. Na štruco so nameščene lesene figurice, ki ponazarjajo del svatovskega sprevoda, njihova oblačila pa so izdelana iz papirja. Nad njimi se bočijo drevesne krošnje, narejene iz papirnatega cvetja, pritrjenega na žične nosilce. Nad simboličnimi krošnjami se pne tudi mlaj iz lanu. Predmet je bil zaradi občutljivosti hranjen v improvizirani stekleni vitrini

z lesenim dnom, ki pa ni tesnila, zato se je na njem z leti nabralo precej nečistoč. Zaradi večkratne uporabe predmeta so se leseni nosilci z žičnim ovojem zvili, papirnato cvetje je mestoma odpadlo, figure so se razmajale, noge bosmana, izdelane iz lesenih zatičev, pa so bile razklane in so izpadale iz mavčne štruce, ki je bila na več mestih razpokana. Predmet očitno ni bil vedno hranjen v ustreznih klimatskih razmerah, zato so na papirju vidni rjavkasti madeži, ki so lahko nastali zaradi korodiranja žičnih nosilcev in onesnaževal iz okoliškega zraka, ki so reagirala s snovmi v papirju.

S predmeta smo najprej odstranili zrahljane sestavne dele in pri tem skrbno beležili ležišča. S sesalcem na kontroliran vlek smo ob hkratnem čiščenju s čopiči s površine odstranili nevezane nečistoče. Umazanijo na površini mavčne štruce smo odstranili z mehкими poliuretanskimi gobicami za ličenje in skalpeli. Tanke razpoke na površini smo zapolnili z lepilom z dodatkom mavca in jih retuširali z akrilnimi barvami. Korodirana mesta na žičnih nosilcih smo obdelali s ščetko s steklenimi vlakni, jih poravnali in zaščitili s premazom laka. Razmajane dele lesenih figur in razpoke na nogah bosmana smo utrdili, spoje zlepili, ležišča na mavčni štruci pa dodatno ojačali in vse dele pritrdili s kitom. Največ časa je zahtevalo čiščenje in oblikovanje papirne dekoracije. Zmečkanine smo ravnali ob rahlem vlaženju s paro in podlaganjem posameznih delov s kosi vpojnega papirja, s katerim smo med sušenjem zagotavljali ustrezno oblikovanje dekoracije. Odpadlo papirnato cvetje smo na žične nosilce vezali z bombažno nitjo ali s tanko žico, kot je bilo na originalu. Madežev s papirja nismo odstranjevali, saj moramo opraviti analize le-teh in se o možnih posegih posvetovati s konservatorjem-restavratorjem za papir. Za razstavljanje in hranjenje bosmana smo izdelali novo vitrino. V dno smo vdolbli ležišča za noge, da predmet stabilno stoji in se med prenosom ne premika, vrh vitrine pa je izdelan kot steklena kapa, ki predmet ščiti pred umazanijo.